

El meu fill no parla, per què?

Importància del llenguatge en la primera infància

Maria Auxiliadora Arguimbau Capó
EQUIP D'ATENCIÓ PRIMERENCA DES RAIGUER

AQUESTA és una de les preguntes que es fan molts pares quan el seu fill arriba a una edat de dos anys o més i ja creuen ben necessari comunicar-se amb ell mitjançant el llenguatge.

Però no és a l'edat de dos anys que s'ha despertat l'alerta. Molt abans, els infants, ens han anat enviant missatges que ens donen a entendre que no saben què fer per comunicar-se i que els costa entendre el món que els envolta. En una paraula, que sofreixen. Ploren més que d'altres, dormen sovint més malament, mostren conductes de repetició que a ells els dona seguretat....

L'Orientació psicopedagògica a les edats primerenques dels infants de 0-3 anys no és fàcil, però esdevé una necessitat que de cada dia més és present en les inquietuds de les mares i d'alguns pares, educadores i persones que acompanyen el nadó en el seu creixement.

Al Raiguer gaudim d'Orientadors de l'Equip d'Atenció Primerenca de la Conselleria d'Educació, com a orientadora us proposo una reflexió de la importància del llenguatge i la comunicació en el desenvolupament dels infants i de com podem detectar mitjançar l'avaluació problemes que poden esdevenir importants.

Convé aprendre a escoltar tots aquests crits d'auxili que ens fan arribar els infants i així poder donar aquella resposta que considerem la més adequada per a cada cas.

Aquell infant petit que no ha tengut una bona afeció amb l'adult tindrà un greu problema de regulació. No haurà après a saber quan té gana ni quan té son, no sabrà distingir les seves necessitats bàsiques i no ho podrà comunicar. Normalment això li afectarà en l'adquisició del llenguatge i de la motora. Serà un infant amb problemes emocionals que no sabrà comunicar-se perquè no li ha arribat la resposta adequada al seu intent de comunicació.

"La meua filla no parla, potser és que jo crido molt?"

"El meu fill no parla, potser és que el seu pare és molt agressiu?"

"Els meus bessons no parlen, potser els he deixat molt davant la televisió?"

Si bé és veritat que avui en dia els estímuls no són els mateixos de quan jo era petita. A casa sempre hi havia algú per donar resposta als meus neguits o per corregir les meves petites entremaliadures (malescriances, li diuen al meu poble). La seguretat dels límits i la riquesa d'interaccions amb tota la família, em va fer sentir feliç fins al punt de creure que la resta també ho eren. Vaig haver de sortir del meu poble per descobrir altres maneres de pensar.

No deixem els infants davant la televisió sols. Posem un horari per mirar-la conjuntament i gaudim de petits moments conjunts.

Acompanyem de paraules les rutines de cada dia, anticipem les accions, comuniquem als infants les nostres accions. Juguem a amagar-nos i tornar a aparèixer perquè els infants es trobin segurs en altres petites absències nostres.

Sempre s'havia donat molta importància al desenvolupament motor per avaluar el nivell evolutiu de l'infant. La majoria de les escales de desenvolupament posen l'èmfasi en els ítems motors, mentre que els de llenguatge sembla ser més difícils d'observar i més ambigu i normalment n'hi ha menys. La meua experiència em diu que sense oblidar el desenvolupament motor serà el llenguatge el que ens dirà si les funcions superiors cerebrals es posen en marxa o no. Un infant pot tenir un desenvolupament motor dins els paràmetres de la normalitat (cal estar atents, però, a les diferències en l'esmentat desenvolupament de caire més qualitatiu), i en canvi patir algun trastorn, síndrome, retard maduratiu. Serà el llenguatge, que a partir dels dos anys que és quan les funcions cerebrals superiors es posen en marxa, l'indicador principal que alguna cosa no funciona.

Quines són les diferències qualitatives del desenvolupament motor que ens trobem en alguns casos d'infants que el seu desenvolupament motor sembla dins els paràmetres de la normalitat: alguns infants han caminat sense haver passat per l'etapa de graponar, sovint s'han mostrat menys hàbils en la marxa, han caminat de puntetes més enllà del que correspondria, normalment no xuten la pilota encara que ho poden fer evolutivament, i prefereixen jugar-hi amb les mans, mentre que en els retards psíquics a més a més es manifesta sovint una manca d'equilibri o alguna atàxia o tremolor motor, poden caminar arrossegant els peus i córrer alçant les mans per mantenir millor equilibri.

Per tal de poder aprofundir en el llenguatge i la comunicació convé tenir present que:

- La llengua no és tant sols un sistema, sinó també un instrument de comunicació social que té, a més, una funció reguladora intra/personal i inter/personal de les activitats de la vida quotidiana.
- La manera d'ensenyar la llengua oral ha de partir del fet que la llengua és un instrument de COMUNICACIÓ i que ha de servir en tots els contactes de la vida quotidiana.
- La llengua oral ens permet COMUNICAR, REPRESENTAR-NOS el món, FER COSES i FER-LES FER als altres, EXPRESSAR sentiments, JUGAR amb la pròpia llengua.

Quines són les diferències en l'adquisició del llenguatge?

Aquí hauríem de distingir entre aquells infants que tenen alterada la capacitat innata dels humans de poder repetir allò que sentim i sobretot i, de ben petits, distingir la melodia del llenguatge entre d'altres i fins i tot reconèixer l'entonació del propi idioma; i aquells altres que mantenen aquesta capacitat innata però tenen alterada la capacitat de gaudir i aprendre d'una manera social. Es veu alterat el sistema comunicacional i per tant afectarà en la representació, la gran oblidada en el nou currículum d'infantil.

En el primer cas seran infants més callats, no entrenaran el llenguatge en els jocs i no

sentirem les primeres paraules abans dels 18 mesos, si no hi estam molt atents.

En el segon cas el procés d'adquisició de la llengua oral es veu alterat, sovint reproduïen allò que senten amb un llenguatge ecològic però no es produeixen d'una manera qualitativa els intercanvis comunicatius entre l'adult i el nadó per mitjà d'expressions primitives.

En ambdós casos l'infant afectat sovint s'interessa més pels objectes que per observar el rostre humà. L'interès que mostren pels objectes sense compartir-los fa que no funcioni EL TRIANGLE DE REFERÈNCIA i per tant serà més difícil que apareguin els significats verbals compartits

Aquests infants agafen i juguen amb els objectes ben prest però sembla que no s'interessen per les PROTOCONVERSACIONS amb els adults. L'etapa del gargot apareix però la del balboteig no és tant rica. Com que l'infant no pren la iniciativa, si no ho fa l'adult pot ser que aquesta etapa sigui pobre.

Quan es tracta d'infants amb el sistema relacional alterat, sovint les mares i els pares comenten que va dir les primeres paraules, papa, mamà, formant part de l'etapa evolutiva de repetició de síl·labes, però que es va parar l'evolució i ja no va anar ampliant el vocabulari sinó que va ser necessària la intervenció d'especialistes per tornar a pronunciar alguna paraula o més enllà dels 18 mesos comencen a repetir sons o paraules sense massa significat però que serà l'indicador que l'infant podrà desenvolupar el llenguatge encara que no sigui d'una manera normalitzada. Altres pares informen que les primeres paraules no varen ser papa o mama sinó qualsevol altre que a l'infant li cridava l'atenció: algun personatge de la televisió, un objecte amb rodes, ... A les mares els estranya i alhora els fa patir que no diguin mamà.

Hi ha una sèrie de factors que es van repetint, com són que mostren interès per a comunicar-se si l'adult aconsegueix ser un referent per ells, però que no saben com fer-ho i que milloren molt quan se'ls ensenya a relacionar-se i a interaccionar.

Convé saber que en els primers mesos de vida s'han de produir intercanvis comunicatius entre l'adult i el nadó per mitjà d'expressions primitives en les quals l'un i l'altre regulen mútuament el seu comportament.

Que aquests significats s'organitzen a l'entorn de les RUTINES de la vida diària del nou nat. D'aquesta manera es va constituint una relació social bàsica entre el nadó i l'adult, en la qual aquest adapta la seva conducta a la que observa o atribueix a l'infant. Li dona sentit. S'inicien conversacions rudimentàries o PROTOCONVERSACIONS.

Des de ben prest el nadó s'ha d'interessar pel rostre humà.

A partir del 3r- 4rt mes, no solament s'ha de sentir atret pel rostre humà, sinó també pels objectes. Aquesta atenció compartida de l'infant i l'adult pels objectes s'ha denominat EL TRIANGLE DE REFERÈNCIA. Les esmentades experiències s'han considerat precursors dels significats verbals compartits.

A partir dels 4-6 mesos han d'aparèixer els JOCS RITUALS o formats interactius entre l'adult i l'infant, amb una estructura ALTERNANT i predicible, cada membre coneix els procediments més ordenats per a mantenir el ritme adequat dels intercanvis.

Posteriorment, els infants han d'anar incorporant a la seva activitat les relacions amb l'adult i amb els objectes. Han d'aparèixer els primers gests clarament intencionals: ensenyar un objecte per a compartir l'atenció de l'adult, (FUNCIÓ PROTODECLARATIVA) o demanar un determinat objecte a un adult, (FUNCIÓ PROTOIMPERATIVA).

En tot aquest procés, l'adult té un paper principal a l'hora de sintonitzar amb l'infant i facilitar-li els intercanvis comunicatius més adequats.

L'adequació mútua, l'intercanvi de mirades, gests i expressions, les conversacions mantingudes sobre els objectes, el fet que l'adult faci seu el llenguatge de l'infant són factors que influiran poderosament en el seu desenvolupament comunicatiu i lingüístic.

Si l'infant no ens demana, no està atent o no participa en el joc comunicatiu ens haurem d'alertar i posar en marxa l'avaluació de la problemàtica que ens altera.

Voldria insistir en la importància d'una bona avaluació que no es fonamenti sols en les escales socials, de comunicació i llenguatge, de llenguatge expressiu i receptiu, d'anticipació i flexibilitat, sinó en l'observació de l'infant en els diferents contextos de convivència. Convé saber observar i escoltar l'infant que ens parla sovint a diferents nivells comunicatius.

Els EAPs tenim la sort de poder observar un context ric en interaccions socials i on l'infant ens comunica d'una manera o un altra si s'hi troba bé o si necessita alguna cosa més. Per tal de poder fer un bon diagnòstic s'ha de conèixer l'infant i quan dic infant també vull dir els seus context de referència que no sempre es tenen en compte.

Els infants que fallen en les seves habilitats per a la interacció i en les habilitats per a la comunicació, la presència de comportaments, interessos i activitats estereotipades serà més o manco present segons presentem el món que l'envolta més o manco complicat i en això si que hi tenim un paper molt important les persones que rodegem l'infant.

També podríem dir que la intervenció primerenca en tots els casos ha donat molts bons resultats fins al punt que alguns d'aquests infants quan passen a l'Etapa de primària ja no necessiten suports extraordinaris.

PER A SABER MÉS:

BRUNER, J.S., (1885) "La parla dels infants. Com s'aprèn a fer servir el llenguatge". Eumo Editorial.

LURIA A.R. i YUDOVICH F.I.A., (1978) "Lenguaje y desarrollo intelectual en el niño". Siglo XXI,

SIGUAN M., COLOMINA R, VILA I, (1986). "Metodologia per a l'estudi del llenguatge infantil". Eumo Editorial.

BARON-COHEN, S., (1989). Perceptual role taking and protodeclarative pointing in autism. British Journal of Development Psychology, 7, 113-127

PIAGET, J (1936). "La naissance de l'intelligence chez l'enfant". Neuchatel: Delachaux et Niestlé.

VILA, I. (1990). "Adquisición del lenguaje". En J. PALACIOS, A MARCHESI Y C. COLL Desarrollo psicológico y educación I. Madrid. Alianza.

Classificació Diagnòstica de 0-3 anys del "National Center for Clinical Infants Programs"